

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT

J. KOKOTT

fremsat den 18. december 2008¹

I — Indledning

II — Retsforskrifter

1. Den foreliggende sag vedrører fortolkningen af artikel 27, nr. 1, i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager². Retsforhandlingerne i hovedsagen vedrører anerkendelsen af en engelsk dom, der blev afsagt, efter at appellant var blevet udelukket fra retsforhandlingerne på grund af den manglende efterkommelse af et retsligt påbud. Denne sag giver Domstolen mulighed for yderligere at udvikle de grundlæggende processuelle retsprincipper, som den navnlig har redegjort for i Krombach-dommen³.

2. Bruxelleskonventionens artikel 25 har følgende ordlyd:

»I denne konvention forstås ved »retsafgørelse« enhver afgørelse truffet af en ret i en kontraherende stat, uanset hvorledes den betegnes, såsom dom, kendelse eller fuldbyrdelsesordre, herunder justitssekretærens fastsættelse af sagsomkostninger.«

3. Bruxelleskonventionens artikel 27, nr. 1, bestemmer, at en retsafgørelse ikke kan anerkendes, »såfremt en anerkendelse vil stride mod grundlæggende retsprincipper i den stat, som begæringen rettes til«.

¹ — Originalsprog: tysk.

² — EFT 1978 L 304, s. 17, som ændret ved konventionen af 9.10.1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands tiltrædelse (EFT L 304, s. 1, og — den ændrede tekst — s. 77), ved konventionen af 25.10.1982 om Den Helleniske Republiks tiltrædelse (EFT L 388, s. 1), ved konventionen af 26.5.1989 om Kongeriget Spaniens og Den Portugisiske Republiks tiltrædelse (EFT L 285, s. 1) og ved konventionen af 29.11.1996 om Republikken Østrigs, Republikken Finlands og Kongeriget Sveriges tiltrædelse (EFT 1997 C 15, s. 1) (herefter »Bruxelleskonventionen«). Jf. ligeledes den konsoliderede udgave af 26.1.1998 (EFT C 27, s. 1).

³ — Dom af 28.3.2000, sag C-7/98, Krombach, Sml. I, s. 1935.

III — De faktiske omstændigheder, anmodningen om præjudiciel afgørelse og retsforhandlingerne for Domstolen

4. Retsforhandlingerne i hovedsagen vedrører anerkendelse og fuldbyrdelse i Italien af en engelsk dom, som Daimler Chrysler Canada Inc. (herefter »Daimler Chrysler«) og CIBC Mellon Trust Company (herefter »CIBC«) fik over Marco Gambazzi.

5. De engelske retsforhandlinger vedrørte i det væsentlige en erstatningspåstand nedlagt af Daimler Chrysler og CIBC over for Marco Gambazzi, som er schweizisk statsborger med bopæl i Lugano.

6. Det fremgår af angivelserne i forelæggelsesafgørelsen og parternes bemærkninger, at de engelske retsforhandlinger i store træk fandt sted på følgende måde.

7. Den engelske ret afsagde, inden retsforhandlingerne i hovedsagen blev påbegyndt, efter begæring fra Daimler Chrysler og CIBC en kendelse, som foreløbigt forbød Marco

Gambazzi at råde over sine aktiver (en såkaldt »indefrysningsskendelse« (»freezing order«) eller »injonction Mareva«)⁴. Denne indefrysningsskendelse forbød ham at råde over sine aktiver for at sikre fuldbyrdelsen af en fremtidig dom.

8. Den 26. februar 1997 udstedte den engelske ret efter begæring fra Daimler Chrysler og CIBC en ny version af indefrysningsskendelsen sammen med flere kendelser, som pålagde Marco Gambazzi at fremkomme med oplysninger om hans aktiver samt om visse dokumenter i hans besiddelse, som også vedrørte retsforhandlingerne i hovedsagen (»disclosure orders«).

9. Marco Gambazzi efterkom ikke eller i hvert fald ikke fuldt ud disse »disclosure orders«. Den engelske ret afsagde herefter efter begæring fra Daimler Chrysler og CIBC en yderligere kendelse (»unless order«), som meddelte Marco Gambazzi, at hvis han ikke inden for en bestemt frist efterkom pligten til at fremkomme med de begærede oplysninger, ville der ikke blive taget hensyn til hans forsvar i retsforhandlingerne i hovedsagen, og han ville få forbud mod fortsat at deltage i retsforhandlingerne.

⁴ — Retsinstitut med oprindelse i retspraksis, som dog er knæsat i Civil Procedure Rules 1998, Rule 25.1 (1), litra f): »The court may grant the following interim remedies [...] (f) an order (referred to as a »freezing injunction«) — (i) restraining a party from removing from the jurisdiction assets located there; or (ii) restraining a party from dealing with any assets whether located within the jurisdiction or not.«

10. Marco Gambazzi iværksatte forskellige appeller mod indefrysningskendelsen, »disclosure order« og »unless order« uden at få medhold.

11. Selv efter en ny »unless order« efterkom Marco Gambazzi ikke fuldt ud de forpligtelser, han var pålagt, inden for den fastsatte frist. Den engelske ret fandt, at denne adfærd udgjorde »contempt of Court« og udelukkede ham fra retsforhandlingerne (»debarment«), således som den havde meddelt i »unless orders«.

12. Marco Gambazzi blev herefter behandlet som en udebleven sagsøgt i tvisten i hovedsagen. High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division dømte ham ved udeblivelsesdom (»default judgment«) af 10. december 1998, som blev suppleret af en kendelse af 17. marts 1999, til at betale Daimler Chrysler og CIBC den erstatning, de havde nedlagt påstande om, med et beløb på 169 752 058 CAD, 71 595 530 CAD og 129 974 770 USD.

13. Daimler Chrysler og CIBC ønskede at fuldbyrde denne dom i Italien. Ved kendelse af 17. december 2004 fastslog Corte d'appello di Milano (appelretten i Milano) (Italien), at den engelske dom og den kendelse, hvorved Marco Gambazzi var blevet dømt til at betale, kunne fuldbyrdes. Marco Gambazzi har iværksat appel til prøvelse af denne kendelse.

14. Corte d'appello di Milano, som behandler denne appel, har ved kendelse af 27. juni 2007 besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende spørgsmål med henblik på at opnå en præjudiciel afgørelse:

»Skal retten i den stat, som anmodes om at fuldbyrde en afgørelse, i medfør af klausulen om grundlæggende retsprincipper i Bruxelleskonventionens artikel 27, nr. 1, tage hensyn til den omstændighed, at retten i den stat, der har truffet afgørelsen, har nægtet den tabende part, der har givet møde, retten til at fremføre noget som helst til sit forsvar, efter afsigelse af en »debarment«-kendelse som beskrevet ovenfor, eller er fortolkningen af denne bestemmelse, sammenholdt med de principper, der kan udledes af konventionens artikel 26 ff. om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser inden for Fællesskabet, til hinder for, at en national ret anser det for at stride mod grundlæggende retsprincipper i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 27, nr. 1, at der gennemføres et civilt søgsmål, hvori en part forhindres i at udøve retten til forsvar, fordi retten som følge af denne parts manglende efterlevelse af et af retten anordnet påbud har afsagt kendelse om udelukkelse fra retsforhandlingerne?«

15. Parterne i hovedsagen, den italienske og den græske regering, Det Forenede Kongeriges regering samt Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber har afgivet skriftlige og mundtlige indlæg for Domstolen.

IV — Stillingtagen

16. De to præjudicielle spørgsmål kan undersøges samlet. De formulerer forskellige aspekter af spørgsmålet, om retten i den stat, som begæringen rettes til, kan påberåbe sig grundlæggende retsprincipper for at nægte at anerkende en civil dom, der er blevet afsagt efter sagsøgt udelukkelse på grund af den manglende efterkommelse af et retsligt påbud. Jeg vil derfor under min redegørelse undersøge betingelserne i Bruxelleskonventionens artikel 27, nr. 1.

17. Selv om bestemmelserne i Bruxelleskonventionen, som finder anvendelse i denne sag, i mellemtiden er blevet erstattet af Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område⁵, bevarer den følgende redegørelse sin fulde relevans, henset til den nye retsstilling, da der findes en bestemmelse, der er tilsvarende Bruxelleskonventionens artikel 27, nr. 1, i artikel 34, nr. 1, i forordning nr. 44/2001.

18. Først skal det indledende spørgsmål, om den omtvistede dom fra den engelske ret faktisk er en retsafgørelse, der er omfattet af Bruxelleskonventionen, imidlertid besvares. Hvis denne dom ikke er en retsafgørelse i den i Bruxelleskonventionens artikel 25 omhandlede forstand, der i princippet skal anerkendes

i medfør af samme konventions artikel 26, rejser det spørgsmål sig nemlig ikke, om denne anerkendelse undtagelsesvis kan nægtes i henhold til konventionens artikel 27.

19. Den forelæggende ret har ganske vist ikke udtrykkeligt stillet spørgsmål vedrørende fortolkningen af Bruxelleskonventionens artikel 25, men det tilkommer ikke desto mindre Domstolen i forbindelse med den præjudicielle procedure i artikel 234 EF at give den forelæggende ret et nyttigt svar⁶. I den foreliggende sag indebærer et nyttigt svar en besvarelse af dette indledende spørgsmål.

A — Retsafgørelse i den i Bruxelleskonventionens artikel 25 omhandlede forstand

20. I overensstemmelse med Bruxelleskonventionens artikel 25 forstår man ved retsafgørelse enhver afgørelse truffet af en ret i en kontraherende stat, uanset hvorledes den betegnes, såsom dom, kendelse eller fuld-

5 — EFT 2001 L 12, s. 1.

6 — Jf. bl.a. dom af 28.11.2000, sag C-88/99, Roquette Frères, Sml. I, s. 10465, præmis 18, af 20.5.2003, sag C-469/00, Ravil, Sml. I, s. 5053, præmis 27, af 4.5.2006, sag C-286/05, Haug, Sml. I, s. 4121, præmis 17, af 4.10.2007, sag C-429/05, Rampion og Godard, Sml. I, s. 8017, præmis 27, og af 13.3.2008, forenede sager C-383/06 — C-385/06, Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening, Sml. I, s. 1561, præmis 42.

byrdelesordre, herunder justitssekretærens fastsættelse af sagsomkostninger.

21. Ifølge Marco Gambazzi opfylder den engelske rets dom ikke denne definition, fordi den på grund af en tvunget udeblivelsessituation ikke blev afsagt under kontradiktoriske retsforhandlinger.

22. Denne indvending er dog uden betydning. Domstolen har ganske vist vedrørende foreløbige foranstaltninger fastslået, at Bruxelleskonventionens artikel 25 kræver kontradiktoriske retsforhandlinger. Domstolen har imidlertid fundet, at det var tilstrækkeligt, at retsafgørelsen har været genstand for en sagsbehandling af kontradiktorisk model og formodes i princippet at føre til en kontradiktorisk retsafgørelse⁷. Hvis retsafgørelsen er blevet afsagt under retsforhandlinger, som følger en kontradiktorisk model, er den derfor omfattet af konventionens artikel 25, selv om retsforhandlingerne i det konkrete tilfælde forblev ensidige, f.eks. på grund af en parts udeblivelse. Retsforhandlingernes konkrete afvikling ændrer nemlig ikke retsforhandlingernes kontradiktoriske karakter.

23. Udeblivelsesdomme er derfor uden tvivl retsafgørelser i den i Bruxelleskonventionens artikel 25 omhandlede forstand, fordi de er afsagt under retsforhandlinger, som i princippet følger en kontradiktorisk model. I øvrigt angiver særbestemmelsen i Bruxelleskonventionens artikel 27, nr. 2, som fastsætter en specifik grund til at nægte at anerkende udeblivelsesdomme, også, at Bruxelleskonventionen anser udeblivelsesdomme for retsafgørelser, der er omfattet af artikel 25.

24. Den i denne sag omtvistede retsafgørelse fra den engelske ret er afsagt i form af en udeblivelsesdom under en civilsag, som i princippet følger en kontradiktorisk model. Den opfylder derfor betingelserne i Bruxelleskonventionens artikel 25. Selv om der er tale om et atypisk udeblivelsestilfælde, der er pålagt af retten, er der ikke grundlag for at omkvalificere retsafgørelsen, eftersom den ikke rejser tvivl om, at retsforhandlingerne i princippet følger en kontradiktorisk model. Den omstændighed, at udeblivelsen i denne sag blev pålagt appellanten, kan kun spille en rolle i forbindelse med konventionens artikel 27, nr. 1.

25. Kvalificeringen af den omtvistede dom som en retsafgørelse i den i Bruxelleskonventionens artikel 25 omhandlede forstand kan

7 — Dom af 21.5.1980, sag 125/79, Denilauler, Sml. s. 1553, præmis 13.

imidlertid synes anfægtelig af endnu en årsag. Visse forfattere udelukker nemlig i teorien principielt, at en engelsk udeblivelsesdom (»default judgment«) kan kvalificeres på denne måde⁸. De gør gældende, at udeblivelsesdomme afsiges uden nogen forudgående undersøgelse af påstandenes retlige begrundelse, mens begrebet retsafgørelse i artikel 25's forstand ifølge dem nødvendigvis indebærer en sådan undersøgelse. Dette synspunkt støttes på Domstolens dom i Solo Kleinmotoren-sagen⁹.

af begrundelsen for sagsøgerens argumentation, faktisk karakter af en retsafgørelse. Den omstændighed, at udeblivelsen retligt har den følge, at retsafgørelsens indhold afgøres af sagsøgerens påstande, betyder dog ikke, at udeblivelsesdommen forekommer som den blotte gengivelse af en parts vilje. Retsafgørelsens indhold afhænger derimod faktisk af rettens vilje, eftersom den, selv om den ikke undersøger, om sagen er retligt begrundet, såfremt betingelserne for en udeblivelsesdom er opfyldt, selv efterprøver, om disse betingelser foreligger, og dermed selv beslutter, om sagsøgerens anbringende skal tages til følge.

26. Efter min opfattelse nødvendiggør Solo Kleinmotoren-dommen imidlertid ikke en sådan konklusion. De betingelser, som Domstolen stiller for, at der er tale om en retsafgørelse i Bruxelleskonventionens forstand, er, at retsakten er udstedt af et judicielt organ, der har sæde i en kontraherende stat, og som »har kompetence til at træffe afgørelse i stridsspørgsmål mellem parterne«¹⁰. Ifølge Domstolen opfylder et protokollat, der kun gengiver et retsforlig, ikke denne betingelse, fordi et retsforlig i det væsentlige har kontraktmæssig karakter og derfor beror på parternes vilje og ikke rettens.

28. Endvidere angiver selve ordlyden af Bruxelleskonventionens artikel 25 allerede, at begrebet retsafgørelse skal forstås udvidende. Det er nemlig defineret som »enhver afgørelse truffet af en ret i en kontraherende stat, uanset hvorledes den betegnes«. Dette viser klart, at artikel 25 ikke lægger stor vægt på retsafgørelsens formelle aspekter, såsom f.eks. dens betegnelse eller dens udarbejdelse, men den støtter sig faktisk udelukkende til afgørelsens materielle virkninger. Under hensyn til Bruxelleskonventionens opbygning forekommer det ligeledes mere overbevisende kun at foretage en vurdering i forbindelse med undersøgelsen af en undtagelsesvis nægtelse af at anerkende i overensstemmelse med samme konventions artikel 27, hvilket for spørgsmålet, om retsafgørelsen skal anerkendes og fuldbyrdes i medfør af konventionen, kan betyde, at der ikke har været en undersøgelse af sagens retlige begrundelse.

27. Derimod har en udeblivelsesdom, som retten afsiger uden forudgående undersøgelse

8 — Jf. P. Wautelet i U. Magnus og P. Mankowski, *Brussels I Regulation*, München, 2007, artikel 32, punkt 8, som henviser til Gilles Cuniberti, *Commentaire sur la décision de la Cour de Cassation du 17 novembre 1999, Revue critique de droit international privé*, 1989 (2000), s. 786, på s. 788 ff., jf. i modsat retning, A. Layton og H. Mercer (General Editors), *European Civil Practice*, 2. udg., London, 2004, bind 1, punkt 25.005.

9 — Dom af 2.6.1994, sag C-414/92, Sml. I, s. 2237.

10 — Solo Kleinmotoren-dommen, præmis 17.

29. Under disse omstændigheder er en udeblivelsesdom, der er blevet afsagt uden forudgående undersøgelse af sagens retlige begrundelse, en retsafgørelse i den i Bruxelleskonventionens artikel 25 omhandlede forstand, eftersom den har samme generelle materielle virkninger som domme: Den udgør et dokument, som har retskraft og kan fuldbyrdes.

30. Den omtvistede dom skal derfor anses for en retsafgørelse i den i Bruxelleskonventionens artikel 25 omhandlede forstand.

B — *Grundlæggende retsgrundsætninger, Bruxelleskonventionens artikel 27, nr. 1*

1. Fortolkning af Bruxelleskonventionens artikel 27, nr. 1

31. Bruxelleskonventionens artikel 27, nr. 1, bestemmer, at en retsafgørelse ikke kan anerkendes, såfremt en anerkendelse vil stride mod grundlæggende retsprincipper i den stat, som begæringen rettes til.

32. Domstolen har i flere afgørelser redegjort for fortolkningsprincipperne for forbeholdet om grundlæggende retsprincipper i Bruxelleskonventionens artikel 27, nr. 1.

33. Domstolen har i forbindelse med fortolkningen først betragtet konventionens mening og formål. Konventionen tilsigter i videst muligt omfang at lette den frie bevægelighed for domme ved hjælp af en enkel og hurtig eksekvaturprocedure¹¹. Artikel 27 skal derfor fortolkes strengt, idet den indebærer en hindring for at realisere et af Bruxelleskonventionens grundlæggende mål¹². Navnlig klausulen om grundlæggende retsprincipper i konventionens artikel 27, nr. 1, skal kun spille en rolle i undtagelsestilfælde¹³.

34. Domstolen har i denne sammenhæng præciseret, at de kontraherende stater, som følge af forbeholdet i Bruxelleskonventionens artikel 27, nr. 1, i princippet frit kan fastlægge, hvilke krav der i overensstemmelse med deres nationale opfattelse stilles ifølge deres grundlæggende retsprincipper, men at grænserne for begrebet må fastlægges ved en fortolkning af konventionen¹⁴. Selv om det således ikke tilkommer Domstolen at fastlægge indholdet af en kontraherende stats grundlæggende retsprincipper, påhviler det den dog at efterprøve de grænser, inden for hvilke en ret i en kontraherende stat kan anvende begrebet som begrundelse for ikke at anerkende en retsafgørelse, der er truffet af en ret i en anden kontraherende stat¹⁵.

11 — Jf. bl.a., Solo Kleinmotoren-dommen, præmis 20, dom af 29.4.1999, sag C-267/97, Coursier, Sml. I, s. 2543, præmis 25, og Krombach-dommen, præmis 19.

12 — Jf. Solo Kleinmotoren-dommen, præmis 20, Krombach-dommen, præmis 21, og dom af 11.5.2000, sag C-38/98, Renault, Sml. I, s. 2973, præmis 26.

13 — Jf. dom af 4.2.1988, sag 145/86, Hoffmann, Sml. s. 645, præmis 21, og af 10.10.1996, sag C-78/95, Hendrikman og Feyen, Sml. I, s. 4943, præmis 23, samt Krombach-dommen, præmis 21, og Renault-dommen, præmis 26.

14 — Krombach-dommen, præmis 22, og Renault-dommen, præmis 27.

15 — Krombach-dommen, præmis 23, og Renault-dommen, præmis 28.

35. Den første grænse trækkes af Bruxelles-konventionens artikel 29 og artikel 34, stk. 3, i medfør af hvilke anerkendelsen eller fuldbyrdelsen af en udenlandsk retsafgørelse ikke må afvises alene med den begrundelse, at den retsregel, retten i domsstaten har anvendt, afviger fra den retsregel, som retten i den stat, begæringen rettes til, ville have anvendt, hvis den skulle påkende sagen. Ligeledes må retten i den stat, begæringen rettes til, ikke efterprøve rigtigheden af den retlige bedømmelse eller den bedømmelse af de faktiske omstændigheder, der er foretaget af retten i domsstaten.

36. Domstolen har ud fra denne konstatering defineret grænserne for forbeholdet om grundlæggende retsprinsipper således, at det kun kan komme på tale i tilfælde, hvor retsafgørelsens anerkendelse eller fuldbyrdelse på helt uantagelig måde vil være i strid med retsordenen i den stat, begæringen rettes til, idet dette ville udgøre et indgreb i et grundlæggende princip¹⁶.

37. For at være i overensstemmelse med forbuddet mod efterprøvelse af den udenlandske retsafgørelses realitet må det endvidere kræves, at indgrebet udgør en åbenbar overtrædelse af en retsregel, der anses for

væsentlig i retsordenen i den stat, begæringen rettes til, eller af en rettighed, der er anerkendt som grundlæggende i den pågældende retsorden¹⁷.

38. Endelig fremgår det af Krombach-dommen, at den ret, som begæringen rettes til, under alle omstændigheder ikke overskrider grænserne for påberåbelse af grundlæggende retsprinsipper, når den står over for en åbenbar tilsidesættelse af Fællesskabets grundlæggende rettigheder¹⁸.

39. Ifølge fast retspraksis hører de grundlæggende rettigheder til de almindelige retsprinsipper, som Domstolen skal beskytte. I denne forbindelse lader Domstolen sig inspirere af de fælles forfatningsmæssige traditioner i medlemsstaterne samt de anvisninger i form af internationale traktater om beskyttelse af menneskerettighederne, som medlemsstaterne har været med til at udarbejde, eller som de senere har tiltrådt. Den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den

16 — Krombach-dommen, præmis 37, og Renault-dommen, præmis 30.

17 — Krombach-dommen, præmis 37, og Renault-dommen, præmis 30. Betingelsen om tilsidesættelsens åbenbarhed er blevet gentaget i forordning nr. 44/2001's ordlyd, hvor artikel 34, nr. 1, bestemmer, at en retsafgørelse ikke kan anerkendes, såfremt »en anerkendelse åbenbart vil stride mod grundlæggende retsprinsipper i den medlemsstat, som anmodningen rettes til«. Jf. ligeledes vedrørende fortolkningen af artikel 26 i Rådets forordning (EF) nr. 1346/2000 af 29.5.2000 om konkurs (EFT L 160, s. 1) dom af 2.5.2006, sag C-341/04, Eurofood IFSC, Sml. I, s. 3813, præmis 63.

18 — Krombach-dommen, præmis 40, og Eurofood-dommen, præmis 65 ff.

4. november 1950 (herefter »EMRK«), er herved af særlig betydning¹⁹.

40. Da de grundlæggende rettigheder er en del af fællesskabsrettens generelle principper, har en ret således ret til at nægte at anerkende en dom, som er blevet udarbejdet i åbenbar strid med grundlæggende rettigheder.

41. Retten til en retfærdig rettergang, således som den er opregnet i EMRK's artikel 6 og bekræftet i artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, proklameret i Nice den 7. december 2000²⁰, er en grundlæggende rettighed, som er en del af fællesskabsrettens generelle principper²¹.

42. Hvad navnlig angår de grundlæggende processuelle retsprincipper har Domstolen i Krombach-dommen udtalt, at det må anses for muligt at benytte klausulen om grundlæggende retsprincipper i de ekstraordinære tilfælde, hvor de garantier, der er opstillet i domsstatens lovgivning og i selve konventionen, ikke har været tilstrækkelige til at beskytte sagsøgte mod en klar tilsidesættelse af hans ret til forsvar ved retten i domsstaten, som anerkendt i EMRK²².

43. Spørgsmålet, om retterne ikke kun har ret, men også pligt til at nægte at fuldbyrde en udenlandsk dom, som åbenbart tilsidesætter Fællesskabets grundlæggende rettigheder, er endnu ikke blevet endeligt afgjort²³. Ifølge fast retspraksis peger det forhold, at de nationale retter er bundet af grundlæggende rettigheder, når den pågældende nationale situation i tvisten i hovedsagen falder ind under fællesskabsrettens anvendelsesområde, i samme retning²⁴.

44. For så vidt angår Bruxelleskonventionen kan man imidlertid — i forhold til forordning

19 — Jf. dom af 12.11.1969, sag 29/69, Stauder, Sml. 1969, s. 107, org.ref.: Rec. s. 419, præmis 7, af 6.3.2001, sag C-274/99 P, Connolly mod Kommissionen, Sml. I, s. 1611, præmis 37, af 14.12.2006, sag C-283/05, ASML, Sml. I, s. 12041, præmis 26, af 26.6.2007, sag C-305/05, Ordre des barreaux francophones et germanophones m.fl., Sml. I, s. 5305, præmis 29, og af 3.9.2008, forenede sager C-402/05 P og C-415/05 P, Kadi og Al Barakaat International Foundation mod Rådet og Kommissionen, Sml. I, s. 6351, præmis 283.

20 — EFT C 364, s. 1. Gentaget med tilpasninger ved proklamation af 12.12.2007 (EUT C 303, s. 1). Selv om dette charter endnu ikke har bindende retsvirkninger, der kan sammenlignes med primærrettens, giver det alligevel som en retlig referencekilde angivelser om de grundlæggende rettigheder, der er garanteret i Fællesskabets retsorden, jf. i denne henseende dom af 27.6.2006, sag C-540/03, Parlamentet mod Rådet (»Familiesammenføring«), Sml. I, s. 5769, præmis 38, og mit forslag til afgørelse af 8.9.2005 i samme sag, punkt 108, jf. ligeledes dom af 13.3.2007, sag C-432/05, Unibet, Sml. I, s. 2271, præmis 37, og dommen i sagen Kadi og Al Barakaat International Foundation, præmis 335.

21 — Dom af 17.12.1998, sag C-185/95 P, Baustahlgewebe mod Kommissionen, Sml. I, s. 8417, præmis 20 ff., af 11.1.2000, forenede sager C-174/98 P og C-189/98 P, Nederlandene og van der Wal mod Kommissionen, Sml. I, s. 1, præmis 17, Krombach-dommen, præmis 26, og dommen i sagen Ordre des barreaux francophones et germanophones m.fl., præmis 29, samt dom af 1.7.2008, forenede sager C-341/06 P og C-342/06 P, Chronopost mod UFEUX m.fl., Sml. I, s. 4777, præmis 44.

22 — Krombach-dommen, præmis 44, jf. ligeledes Eurofood-dommen i sammenhæng med forordningen om konkurs.

23 — Jf. i denne henseende, punkt 108 mit forslag til afgørelse i sag C-420/07, Apostolidis, der verserer for Domstolen.

24 — Dom af 25.11.1986, forenede sager 201/85 og 202/85, Klensch m.fl., Sml. s. 3477, præmis 8-10, af 13.7.1989, sag 5/88, Wachauf, Sml. s. 2609, præmis 19, af 18.6.1991, sag C-260/89, ERT, Sml. I, s. 2925, præmis 42 ff., af 12.6.2003, sag C-112/00, Schmidberger, Sml. I, s. 5659, præmis 75, og af 11.7.2006, sag C-13/05, Chacón Navas, Sml. I, s. 6467, præmis 56. Jf. i denne retning bl.a., E. Jayme og C. Kohler, »Europäisches Kollisionsrecht 2000: Interlokales Privatrecht oder universelles Gemeinschaftsrecht?«, *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts — IPRax*, 2000, s. 454 og s. 460.

nr. 44/2001 — også stille spørgsmålet, om den kan anses for fællesskabsret i den i denne retspraksis omhandlede forstand. Et af hovedargumenterne i denne retning er, at konventionen er indgået på grundlag af EF-traktatens artikel 220 (nu artikel 293 EF).

kendelse om personligt fremmøde den risiko at blive anholdt for en forbrydelse. Den sag, der gav anledning til Krombach-dommen, er både faktisk og retligt klar og utvetydig. Sagsøgte var aldrig blevet hørt, havde ingen midler til at forsvare sig og rådede ikke over nogen retsmidler.

2. Delkonklusion

45. Man kan allerede nu på dette tidspunkt i ræsonnementet antage, at den forelæggende ret under alle omstændigheder kan nægte anerkendelsen og fuldbyrdelse i henhold til grundlæggende retsprincipper, når retsforhandlingerne for domsstatens ret er behæftet med en åbenbar tilsidesættelse af den grundlæggende ret til en retfærdig rettergang.

3. Anvendelse i denne sag

46. I Krombach-dommen kunne Domstolen selv fastslå, at retsforhandlingerne for retten i domsstaten åbenbart havde tilsidesat den grundlæggende ret til en retfærdig rettergang²⁵. Der var i den sag tale om en civil adhæsionssag i forbindelse med en straffesag. Retten havde nægtet sagsøgte ret til at blive forsvaret af en advokat med den begrundelse, at det ikke var i overensstemmelse med en kendelse om personligt fremmøde. Sagsøgte løb imidlertid ved at efterkomme denne

47. I den foreliggende sag er retsforhandlingerne for retten i domsstaten derimod kendetegnet af en meget stor kompleksitet. Marco Gambazzi blev hørt flere gange under retsforhandlingernes forskellige faser, og han rådede — så vidt det kan bedømmes — over forskellige klagemuligheder. Endvidere forekommer de forskellige foreløbige forholdsregler (indefrysningsskendelse, »disclosure orders« og »unless order«) at være snævert forbundet med retsforhandlingerne i hovedsagen og dermed med den afsagte udeblivelsesdom (»default judgment«). De tilsigter nemlig principielt at give mulighed for at fuldbyrde dommen i det tilfælde, at sagsøgeren får medhold i sagen. Det er dermed forsimplet at undersøge de grundlæggende retsprincipper ved udelukkende at henholde sig til udeblivelsesdommen isoleret set uden at tage hensyn til retsforhandlingernes forudgående faser. Retsforhandlingerne skal derimod betragtes i deres helhed²⁶, og spørgsmålet skal vurderes henset til alle omstændighederne²⁷.

25 — Præmis 40.

26 — Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol henviser også i forbindelse med undersøgelsen af EMRK's artikel 6, stk. 1, til retsforhandlingerne i deres helhed, jf. blot Menneskerettighedsdomstolens dom af 18.3.1997 i sagen Mantovanelli mod Frankrig, *Recueil des arrêts et décisions* 1997-II, præmis 34.

27 — Eurofood-dommen, præmis 68.

48. Anmodningen om en præjudiciel afgørelse er imidlertid ikke tilstrækkeligt detaljeret hvad angår de afgørende aspekter ved retsforhandlingerne for domsstatens ret. Der er f.eks. således ikke redegjort tilstrækkeligt præcist for genstanden for og omfanget af de retsmøder, der fandt sted. Man kan navnlig ikke klart se, om Marco Gambazzi ligeledes blev hørt om påstandene i hovedsagen. Ligeledes har den forelæggende ret ikke angivet, om den retlige begrundelse for påstandene i hovedsagen blev undersøgt inden afsigelsen af indefrysningsskendelsen, og om den atter blev undersøgt under retsforhandlingernes efterfølgende faser, navnlig inden dommen i hovedsagen blev afsagt. Det påhviler derfor den forelæggende ret at efterprøve de faktiske omstændigheder og udtale sig endelig om, hvorvidt der er tale om en åbenbar tilsidesættelse af den grundlæggende ret til en retfærdig rettergang.

49. Domstolen kan imidlertid over for den forelæggende ret angive, hvilke principper og kriterier den skal tage hensyn til i forbindelse med sin undersøgelse. Inden jeg redegør for disse aspekter, skal jeg imidlertid vende mig mod en anden indvending fra parterne i retsforhandlingerne i hovedsagen.

a) Relevansen af retspraksis vedrørende Luganokonventionen

50. Parterne i retsforhandlingerne i hovedsagen har under retsforhandlingerne for

Domstolen henvist til en dom fra den schweiziske forbundsdomstol²⁸. Den dom vedrørte spørgsmålet om anerkendelse og fuldbyrdelse af den samme engelske dom i Schweiz.

51. Marco Gambazzi har under den skriftlige forhandling gjort gældende, at Domstolen skal tage hensyn til det forhold, at denne retsafgørelse anså den engelske dom for stridende mod grundlæggende retsprincipper i den i artikel 27, nr. 1, i Luganokonventionen af 16. september 1988 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager²⁹ omhandlede forstand.

52. Daimler Chrysler og CIBS har også omtalt den nævnte dom, idet de har redegjort for, at Domstolen og den forelæggende ret er bundet af det forhold, at den schweiziske forbundsdomstol ikke anså den engelske dom for stridende mod grundlæggende retsprincipper på grund af, at appellanten var blevet udelukket fra retsforhandlingerne.

53. Luganokonventionen indfører en ordning, som med visse undtagelser, er næsten den samme som den med Bruxelles-

28 — Dom af 9.11.2004 i sag 4P.82/2004, X. og Y. mod A., der er offentliggjort på italiensk på den schweiziske forbundsdomstols hjemmeside på <http://www.bger.ch/index/jurisdiction/jurisdiction-inherit-template/jurisdiction-recht/jurisdiction-recht-urteile2000.htm>, senest besøgt den 5.11.2008.

29 — EFT L 319, s. 9 (herefter »Luganokonventionen«).

konventionen indførte³⁰. Luganokonventionens artikel 27. nr. 1, indeholder et forbehold vedrørende grundlæggende retsprincipper, hvis ordlyd er identisk med ordlyden af Bruxelleskonventionens artikel 27, nr. 1.

54. Det er korrekt, at den schweiziske forbundsdomstol i den retsafgørelse, som parterne har henvist til, endelig konkluderede, at anerkendelse og fuldbyrdelse af den engelske dom skulle anses for stridende mod grundlæggende retsprincipper. Det skal imidlertid præciseres, at den nåede til dette resultat ved at støtte sig til en anden begrundelses end den, hvorom den forelæggende ret har stillet Domstolen spørgsmål. Den schweiziske forbundsdomstol udtalte nemlig for så vidt angår udelukkelsen af Marco Gambazzi fra de engelske retsforhandlinger (»debarment«), at dette ikke kunne stride mod grundlæggende schweiziske retsprincipper. Konkluderende fandt domstolen dog, at et andet aspekt af retsforhandlingerne, som lå før udelukkelsen, var en tilsidesættelse af grundlæggende retsprincipper: Marco Gambazzis tidligere advokater nægtede ham nemlig, efter at han havde skiftet advokat, adgang til sagsakterne, idet han ikke havde betalt deres salær, og den engelske ret nægtede ham også aktindsigt i sagsakterne med henblik på ikke at fratage advokaterne tilbageholdelsesretten.

55. Det spørgsmål rejser sig, hvilken rækkevidde og relevans dommen fra den schweiziske forbundsdomstol kan have for den foreliggende anmodning om præjudiciel afgørelse. Domstolen har ikke kompetence til at fortolke Luganokonventionen³¹. Der er imidlertid ved protokol nr. 2 om ensartet fortolkning af konventionen indført en ordning med

udveksling af oplysninger om de retsafgørelser, der træffes i medfør af Luganokonventionen, og Den Europæiske Unions medlemsstater og de stater, der ikke er medlemmer af Unionen, har undertegnet erklæringer med henblik på at sikre en så ensartet fortolkning som muligt af Luganokonventionen og de bestemmelser i Bruxelleskonventionen, der svarer til bestemmelser i denne³².

56. I en af disse erklæringer har regeringsrepræsentanter for Det Europæiske Fællesskabs medlemsstater erklæret, at de »finder det hensigtsmæssigt, at De Europæiske Fællesskabers Domstol i sin fortolkning af Bruxelleskonventionen tager behørigt hensyn til de principper, der er indeholdt i den retspraksis, der følger af Luganokonventionen«³³.

57. Denne erklæring kan imidlertid på ingen måde fortolkes således, at den indebærer, at Domstolen er formelt bundet af retsafgørelser, der er afsagt vedrørende Luganokonventionen. I henhold til erklæringens egen ordlyd er der alene tale om, at Domstolen skal tage »behørigt hensyn« til de »principper«, der er indeholdt i retspraksis, hvilket for så vidt angår forholdet med grundlæggende retsprincipper betyder, at den skal tage de principper til efterretning, som regulerer definitionen af og grænserne for nationale grundlæggende retsprincipper, og tage behørigt hensyn hertil. Et stort antal af de ovenfor omtalte kriterier,

32 — Udtalelse 1/03, præmis 19.

33 — Konventionen er også bilagt en anden erklæring, som fastsætter en tilsvarende forpligtelse for retterne i Den Europæiske Frihandelskommens medlemsstater.

30 — Udtalelse 1/03 af 7.2.2006, Sml. I, s. 1145, præmis 18.

31 — Udtalelse 1/03, præmis 19.

der skal tages i betragtning ved fastlæggelsen af, om der er handlet i strid med grundlæggende retsprincipper, findes ligeledes i den schweiziske forbundsdomstols retsafgørelse.

58. Hverken Domstolen eller den forelæggende ret kan imidlertid være bundet af den konkrete vurdering af, om et forhold er i strid med grundlæggende retsprincipper, foretaget af en anden ret i en stat, der har tiltrådt Luganokonventionen. Den væsentligste årsag hertil er, at de grundlæggende retsprincipper i Bruxelleskonventionens artikel 27, nr. 1, vedrører, således som Domstolen har understreget, staternes respektive *nationale* grundlæggende retsprincipper. De skal, således som den italienske regering med rette har understreget, vurderes uafhængigt af hver national ret. Der skal således kun tages hensyn til de generelle principper, som retterne i medlemsstaterne har udviklet ved fortolkningen af grundlæggende retsprincipper i forbindelse med Luganokonventionen, men ikke til de konkrete kvalifikationer hvad angår overensstemmelsen eller modstriden med en bestemt situations grundlæggende retsprincipper.

b) Den grundlæggende ret til en retfærdig rettergang

59. Den grundlæggende ret til en retfærdig rettergang kræver, at den pågældende person

effektivt kan forsvare sin retsstilling³⁴. Retten til at blive hørt har en fremtrædende plads ved tilrettelæggelsen og afviklingen af en retfærdig rettergang³⁵. Den omfatter retten til at udtrykke sig i tilstrækkeligt omfang om alle relevante faktiske og retlige omstændigheder og at fremlægge beviser.

60. Enhver begrænsning af retten til at blive hørt skal imidlertid ikke systematisk kvalificeres som en tilsidesættelse af den grundlæggende ret til en retfærdig rettergang. Således som Domstolen har fastslået i en anden sammenhæng, kan de processuelle rettigheder underlægges begrænsninger, forudsat at disse er nødvendige for at tilgodese de almene hensyn, og forudsat at begrænsningerne ikke, når henses til deres formål, indebærer et uforholdsmæssigt og uantageligt indgreb over for det centrale indhold af de beskyttede rettigheder³⁶.

61. Domstolen udtalte i Eurofood-dommen vedrørende hasteforanstaltninger, at de konkrete bestemmelser til gennemførelse af retten til kontradiktion kan variere alt efter, hvor meget det haster med at få truffet en afgørelse. Den præciserede, at enhver begrænsning af denne ret dog skal være behørigt begrundet og ledsaget af processuelle garantier, der sikrer de personer, som er berørt af en sådan behandling, en effektiv adgang til at anfægte de truffede hasteforanstaltninger³⁷.

34 — Jf. ASML-dommen, præmis 26, og dom af 8.5.2008, sag C-14/07, Weiss og Partner, Sml. I, s. 3367, præmis 47.

35 — Eurofood-dommen, præmis 66.

36 — Dom af 15.6.2006, sag C-28/05, Dokter m.fl., Sml. I, s. 5431, præmis 75.

37 — Eurofood-dommen, præmis 66.

62. Den grundlæggende ret til en retfærdig rettergang kan navnlig begrænses, hvis der er behov for at sikre retsplejens rette funktion og at garantere effektive retsforhandlinger.

hvis alvor, selv når der tages hensyn til retsforhandlingernes særegenhed i deres helhed, forekommer åbenbart uforholdsmæssig i forhold til de sanktionerede handlinger, nemlig afvisningen af at efterkomme retslige påbud³⁹.

63. Alle medlemsstaternes retsordener fastsætter således sanktioner for personer, som ikke efterkommer retslige påbud i forbindelse med en civil sag. Alle de medlemsstater, som har indgivet indlæg, har med rette henledt opmærksomheden på dette punkt. Den manglende overholdelse af f.eks. de af retten fastsatte frister kan føre til, at retten forkaster alle forhold, der er fremlagt for sent, ligesom den manglende reaktion på et sagsanlæg eller manglende fremmøde til et retsmøde kan medføre en udeblivelsesdom, eller endelig kan der udledes ugunstige konklusioner ved bevisvurderingen af den manglende fremlæggelse af de ønskede dokumenter.

66. I forbindelse med undersøgelsen af forholdsmæssigheden mellem det med sanktionen forfulgte formål, nemlig at sikre effektive retsforhandlinger, og de anvendte sanktionsmidler, skal der tages særligt hensyn til genstanden for det påbud, hvis manglende efterkommelse er blevet sanktioneret, og den fulgte procedure i forbindelse med udstedelsen heraf, sanktionens alvor i forhold til betydningen af den manglende efterkommelse og de eksisterende klagemuligheder.

64. Endvidere er det allerede blevet anført, at det forhold, at den af domsstaten anvendte sanktion ikke i denne konkrete form er fastsat i den nationale procesret, ikke i sig selv gør det muligt at antage, at grundlæggende retsprincipper er tilsidesat³⁸.

67. Den fuldstændige udelukkelse fra retsforhandlingerne forekommer bestemt som den mest alvorlige sanktion for den manglende efterkommelse af et retsligt påbud og udgør dermed den alvorligst mulige begrænsning af retten til forsvar. En sådan begrænsning skal derfor opfylde meget høje krav for at kunne anses for berettiget.

65. Derimod skal spørgsmålet, om den tvungne udeblivelse er en forholdsmæssig sanktion, tillægges en særlig betydning i denne sag, hvor der er tale om en sanktion,

39 — Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol foretager også en undersøgelse af forholdsmæssigheden, når den udtaler sig om begrænsninger af retten til kontradiktion. Den undersøger i denne forbindelse, om rettens indhold er krænkede, og om begrænsningen har et lovligt formål og er forholdsmæssig, jf. Menneskerettighedsdomstolens dom af 28.10.1998 i sagen Pérez de Rada Cavanilles mod Spanien, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-VIII, præmis 44.

38 — Jf. ovenfor i punkt 35 i dette forslag til afgørelse.

68. Der skal først tages hensyn til indholdet og arten af de retslige påbud, hvis manglende efterkommelse i denne sag blev sanktioneret med udelukkelsen fra retsforhandlingerne. Hvad krævede disse retslige påbud af appellanten? Tog bestemmelserne hensyn til eventuelle materielle eller retlige hindringer, som forhindrede appellanten i at efterkomme påbuddene? Marco Gambazzi har nemlig i denne henseende gjort gældende, at han ikke efterkom »disclosure orders«, fordi det ellers ville have ført til en tilsidesættelse af hans tavshedspligt som advokat og dermed til, at han ville have begået en strafbar handling. Han har hævdet, at den engelske ret ikke tog hensyn til denne begrundelse for, at dokumenterne ikke blev fremlagt. Det Forenede Kongeriges regering har modsat henledt opmærksomheden på det forhold, at den engelske ret foretog en tilbundsgående undersøgelse af Marco Gambazzis begrundelser, og at de dokumenter, som ville føre appellanten til at anklage sig selv for strafbare forhold, er fritaget for fremlæggespligten.

69. Spørgsmålet, om appellanten har fået mulighed for at blive hørt, inden de retslige påbud blev udstedt, og hvilke forsvars- og klagemidler han råder over, er andre væsentlige forhold.

70. Dernæst skal navnlig indholdet og arten af udelukkelsen fra retsforhandlingerne (»debarment«) og af udeblivelsesdommen undersøges. Blev der ved udelukkelsen taget hensyn til spørgsmålet, om den manglende efterkommelse af de retslige påbud var fejlagtig? Blev alle forsvarsmidler vedrørende den påberåbte hovedpåstand forkastet, eller fik appellanten på et tidligere tidspunkt i retsfor-

handlingerne anledning til at fremsætte sine bemærkninger til tvisten i hovedsagen, og blev der efterfølgende taget hensyn til disse bemærkninger? Havde appellanten i det mindste kunnet fremkomme med bemærkninger til det påståede beløb? Fandt der en undersøgelse sted af begrundelsen inden udeblivelsesdommens afsigelse eller i det mindste på et tidligere tidspunkt under retsforhandlingerne (inden afsigelsen af inde-frysningsskendelsen)? Blev appellanten oplyst om muligheden for denne sanktion?

71. Således som Kommissionen meget rigtigt har understreget, er et andet særligt vigtigt forhold i øvrigt, hvilke klagemuligheder Marco Gambazzi havde til rådighed i domsstaten for at gøre tilsidesættelsen af retten til at blive hørt gældende. Domstolen har allerede i Eurofood-dommen understreget betydningen af klagemuligheder for, om begrænsninger i retten til at blive hørt er berettigede⁴⁰. Det påhviler derfor den forelæggende ret at tage hensyn til spørgsmålet, om der var klagemuligheder over for udelukkelsen fra retsforhandlingerne og over for den dom, som blev afsagt efter denne udelukkelse.

72. Man kan undlade at besvare spørgsmålet, om det er nødvendigt for, at der kan være tale om en tilsidesættelse af grundlæggende retsprincipper, at den berørte part uden held har udtømt alle klagemuligheder, som i doms-

40 — Eurofood-dommen, præmis 66.

staten havde tilladt ham at afhjælpe den påberåbte tilsidesættelse⁴¹. Under alle omstændigheder hindrer den manglende iværksættelse af et klagemiddel, som alligevel ville føre til et nederlag, ikke, at der er tale om en tilsidesættelse af grundlæggende retsprincipper. Dette omfatter navnlig det tilfælde, at den påberåbte tilsidesættelse af grundlæggende retsprincipper havde sin oprindelse i konkrete bestemmelser i domsstatens procesret, som ligeledes påhvilede den ret, som traf afgørelse i en højere instans.

med, idet denne advokat påberåbte sig en tilbageholdsret på grund af den manglende betaling af hans salær. Den engelske ret nægtede ligeledes at give ham aktindsigt i rettens sagsakter med den begrundelse, at dette ville svare til at omgå advokatens tilbageholdsret. Marco Gambazzi ser i denne afvisning af aktindsigt en yderligere årsag til at antage, at anerkendelse og fuldbyrdelse af den derefter afsagte engelske dom i hovedsagen er i strid med grundlæggende retsprincipper.

73. Hvis det billede, som præsenteres for den forelæggende ret efter en udtømmende undersøgelse, der navnlig omfatter de ovenfor anførte punkter, viser en åbenbart uforholdsmæssig sanktion, foreligger der en åbenbar tilsidesættelse af retten til en retfærdig rettergang, og retten kan derfor nægte at anerkende og fuldbyrde dommen fra domsstaten.

75. Det skal først i denne henseende fastslås, at den forelæggende ret ikke har stillet Domstolen spørgsmål herom. Marco Gambazzi er af den opfattelse, at Domstolen ikke desto mindre skal tage stilling hertil. Domstolen er imidlertid i princippet bundet af genstanden for den præjudicielle forelæggelse, således som den er fastsat i den forelæggende rets kendelse. Sagens parter kan sædvanligvis ikke forelægge Domstolen spørgsmål, som ligger herudenfor⁴².

74. Marco Gambazzi har i de bemærkninger, han indleverede i forbindelse med anmodningen om en præjudiciel afgørelse, i øvrigt henledt opmærksomheden på en anden årsag til, at den italienske ret efter hans opfattelse burde anvende forbeholdet om grundlæggende retsprincipper. Han anførte nemlig, at han i forbindelse med retsforhandlingerne for den engelske ret var blevet frtaget muligheden for at få aktindsigt i sagsakterne. Han har forklaret, at han skiftede advokat under retsforhandlingerne, og at hans tidligere advokat derefter nægtede ham adgang til processkrifterne, som sidstnævnte lå inde

76. Såfremt Domstolen alligevel ønsker at besvare dette spørgsmål, er det tilstrækkeligt, at den henviser til det, der er udtalt om det præjudicielle spørgsmål. Dette aspekt kan ligesom de andre behandlede punkter begrunde den forelæggende rets afvisning af at anerkende, eftersom der er tale om en åbenbar tilsidesættelse af en retsregel, som

41 — Teori.

42 — Dom af 9.12.1965, sag 44/65, Singer, Sml. 1965-1968, s. 137, på s. 139, org.ref.: Rec. s. 1191, på s. 1198, af 17.9.1998, sag C-412/96, Kainuun Liikenne og Pohjolan Liikenne, Sml. I, s. 5141, præmis 23, af 12.9.2008, sag C-296/08 PPU, Santesteban Goicoechea, Sml. I, s. 6307, præmis 46, og af 9.10.2008, sag C-404/07, Katz, Sml. I, s. 7607, præmis 37.

anses for væsentlig i retsordenen i den stat, hvortil begæringen rettes, eller af en ret, der er anerkendt som grundlæggende i denne retsorden. I henhold til dette princip er afvisningen af at anerkende en udenlandsk dom i

overensstemmelse med Bruxelleskonventionens artikel 27, nr. 1, hvis fratagelsen af retten til aktindsigt i sagsakterne udgør en åbenbar tilsidesættelse af retten til en retfærdig rettergang.

V — Forslag til afgørelse

77. På baggrund af ovenstående betragtninger foreslår jeg Domstolen at besvare de af Corte d'appello di Milano stillede spørgsmål således:

»Artikel 27, nr. 1, i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, som ændret ved konventionen af 9. oktober 1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands tiltrædelse, ved konventionen af 25. oktober 1982 om Den Helleniske Republiks tiltrædelse, ved konventionen af 26. maj 1989 om Kongeriget Spaniens og Den Portugisiske Republiks tiltrædelse og ved konventionen af 29. november 1996 om Republikken Østrigs, Republikken Finlands og Kongeriget Sveriges tiltrædelse, skal fortolkes således, at retten i den stat, som begæringen rettes til, kan nægte at anerkende en retsafgørelse, der er afsagt i en anden medlemsstat, hvis denne retsafgørelse er afsagt under åbenbar tilsidesættelse af den grundlæggende ret til en retfærdig rettergang.«